

KS. RYSZARD PODPORA

## INTERNET: HISTORIA – WSPÓŁCZESNOŚĆ – KATECHEZA\*

### WPROWADZENIE

Tradycyjna szkoła utraciła wyłączność na przekaz wiedzy. Ten proces utraty monopolu trwał już od pewnego czasu, lecz dopiero Internet dokonał zasadniczego przełomu, unaoczniając niejako, że jest to już niezaprzeczalny fakt. Dynamiczny rozwój nowych technologii komunikacji, którego znakiem jest Internet, uruchomił cały szereg inicjatyw związanych z elektroniczną edukacją w szkolnictwie. Otrzymało ono bowiem w ostatnich latach szereg dotacji na tworzenie pracowni internetowych i nauczanie informatyki.

Artykuł niniejszy podejmuje temat Internetu. Zgodnie z tytułem ujmuję go w aspekcie historii jego powstania, rozwoju, a także jego obecności w wybranych dokumentach kościelnych, w tym katechetycznych. Autor zamierza przybliżyć Internet do katechezy, precyzyjniej – do jednego z jej wymiarów, jakim jest szkolne nauczanie religii. Wyraża bowiem przekonanie, że papieskie wezwanie do obecności Ewangelii i katechezy w Internecie domaga się jak najszybszego podjęcia i zrealizowania na odcinku szkolnego nauczania religii.

---

Ks. dr RYSZARD PODPORA – wykładowca Katedry Katechetyki Integralnej w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL; adres do korespondencji: al. Unii Lubelskiej 15, 20-950 Lublin; e-mail: r.podpora@kuria.lublin.pl

\* Zastosowane skróty:

DOK – *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*;

KE – *Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu. Kościół a Internet*;

OSDSSP – *Jan Paweł II. Orędzie na 36 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*.

## 1. HISTORIA INTERNETU

### 1.1. *Narodziny Internetu*

Narodziny Internetu mają swoją historię<sup>1</sup>, która nie jest rewolucją w dziedzinie nowych technologii komunikacji; jest natomiast ewolucją w postaci kolejnych odkryć dokonywanych przez uczonych całego świata. J. Zieliński przybliży ten temat w krótkiej historii powstania Internetu<sup>2</sup>. Już w 1945 r. Vannevar Bush opublikował w „Atlantic Monthly” artykuł pt. *As We May Think*, w którym przedstawił idee budowania podstaw hipertekstu. W 1957 r. zimna wojna między USA i Związkiem Radzieckim sprawiła, że Stany Zjednoczone w odpowiedzi na wystrzelenie sputnika przez Związek Radziecki powołały agencję ARPA, która później walczy przyczyni się do powstania Internetu i jego rozwoju<sup>3</sup>. Kolejnym ważnym krokiem było opublikowanie przez Paula Baran z RAND Corporation w 1967 r. raportu *On Distributed Communications Networks*, gdzie proponuje zdecentralizowanie sieci komputerowej, mogącej dalej działać nawet w przypadku awarii wielu węzłów. Propozycja ta leży u podstaw utworzenia kilka lat później sieci znanej pod nazwą ARPANET. Dwa lata później zostaje założona sieć czterech komputerów, stworzona przez amerykańską agencję rządową ARPA. W 1971 r. sieć ta liczyła 13 węzłów, a w 1973 r. – już 35. Z powodzeniem jest wykorzystywana przez naukowców do przesyłania informacji i wymiany elektronicznych listów oraz pracy nad wspólnymi projektami. W 1974 r. po-

---

<sup>1</sup> „Internet to nic innego jak globalna sieć komputerów połączonych ze sobą liniami telekomunikacyjnymi i wymieniających się informacjami. Ta wymiana informacji może odbywać się na wiele sposobów, a do najbardziej znanych należą: przeglądanie tzw. stron www (skrót od angielskiego world wide web, w Polsce niektórzy stosują też zamiennie wszechnica wiedzy wszelakiej), wymiana elektronicznych informacji zwana pocztą elektroniczną lub e-mail. Wymiana informacji odbywa się w dwóch kierunkach – otrzymujemy to, co ukazuje się na naszym ekranie (a tak naprawdę znajduje się to na innym komputerze i na nasze polecenie sprowadzane jest do naszego komputera), jak i w drugą stronę, kiedy np. wysyłamy pocztę elektroniczną” (JU/PO (opr.). *Internet*. Dostępny w WWW: <http://www.opoka.org.pl/varia/internet/internet.html> [dostęp: 3 czerwca 2005]).

<sup>2</sup> Autor opiera się tu na informacjach dostępnych w Internecie, m.in. opracowanych przez: J. Zieliński. *Krótką historią początków Internetu*. Dostępny w WWW: <http://www.winter.pl/internet/krotka.html> [dostęp: 3 czerwca 2005].

<sup>3</sup> „Historia powstania sieci sięga 1969 roku, kiedy to studenci Uniwersytetu UCLA w Stanach Zjednoczonych przeprowadzają pierwsze udane eksperymenty z transmisją elektronicznych danych pomiędzy dwoma połączonymi ze sobą komputerami” (JU/PO, jw.).

wstaje pierwsza wersja FTP – File Transfer Protocol<sup>4</sup> Umożliwia to tworzenie w Internecie bibliotek programów, a także sterowników do sprzętu, dokumentacji. Przyjmuje się umownie, że w 1971 r. ma swój początek poczta elektroniczna. W roku następnym uruchomiono Telnet, który umożliwia zdalną pracę na innych komputerach, połączenie z nimi i uruchamianie ich programów. Rok 1973 jest o tyle ważny, że po raz pierwszy Internet wychodzi poza USA i trafia na inne uniwersytety: University College of London i Royal Radar Establishment w Norwegii. W 1974 r. Vinton Cerf zostaje uznany za „ojca Internetu” za zasługi na tym polu. On też jako pierwszy używa słowa „Internet” w swoim opracowaniu badawczym. Ważnym dla rozwoju internetowych dyskusji jest rok 1979. Powstaje wtedy Usenet – tekstowe grupy dyskusyjne. Wynaleźli je studenci: Tom Truscott, Jim Ellis i Steve Bellovin. O znaczeniu i upowszechnieniu ich wynalazku może świadczyć fakt, że obecnie miliony użytkowników korzystają z grup i forów dyskusyjnych. W 1983 r. wojskowy ARPANET zostaje oddzielony od cywilnego. Ten fakt uznaje się za początek właściwego Internetu. W 1985 r. ukazuje się fantastyczno-naukowa powieść *Neuromancer*, w której jej autor używa po raz pierwszy słowa *cyberspace* („cyberprzestrzeń”)<sup>5</sup> Słowo to wchodzi do kanonu słownictwa Internetu. Na szczególną uwagę zasługuje rok 1990, wtedy bowiem Tim Berners-Lee tworzy World Wide Web (WWW) – system pozwalający autorom na połączenie słów, zdjęć i dźwięku. Rok później, dzięki zainstalowaniu na serwerach CERN, WWW zostaje rozpowszechniona na cały świat. Wśród zdobyczy technologicznych drugiej połowy lat dziewięćdziesiątych na uwagę zasługuje praca Marca Andreessena, który tworzy Netscape Navigator, wtedy najpopularniejszą przeglądarkę internetową. Pojawia się RealAudio, technologia przesyłania ciągłej transmisji dźwiękowej przez Internet<sup>6</sup>

---

<sup>4</sup> Warto w tym miejscu przywołać Protokół TCP/IP. Wykorzystuje go cała sieć Internetu. Jest to specyficzny język, którym porozumiewają się komputery na całym świecie. „Kiedy my z niego korzystamy? Kiedy chcemy przekazać informację w formie elektronicznej do innego komputera. My wysyłamy, a komputery używają TCP/IP. Za pomocą tego protokołu wysyłana przez nas wiadomość pakowana jest w mniejsze pakiety, które później trafiają do wybranego przez nas komputera. Żeby taka wędrówka mogła mieć miejsce oraz informacja dotarła do właściwego komputera, została stworzona pewnego rodzaju mapa, a każdy komputer w sieci internetowej posiada swój adres, czyli numer IP. Numer ten składa się z czterech liczb (od 0 do 255) rozdzielonych kropkami (np. 222.100.11.90)” (JU/PO, jw.).

<sup>5</sup> M. R o b a k. *Teologia cyberświata*. Dostępny w WWW: <http://www.opoka.org.pl/varia/internet/teologiacyberswiata.html> [dostęp: 3 czerwca 2005].

<sup>6</sup> JU/PO, jw.

## 1.2. *Internet w Polsce*

W 1986 r. Władysław Majewski, Tadeusz Wilczek, Tomasz Zieliński i Jan Stożek prowadzą węzeł Fidnet w redakcji pisma „Komputer”. W 1989 r. powstaje elektroniczne pismo „Donosy” Ksawery Stojda, jego założyciel, wysyła go drogą elektroniczną. W maju tegoż roku Polska zostaje przyjęta do EARN, części sieci BITNET. 17 lipca 1990 r. następuje połączenie krajowego węzła PLEARN w Centrum Obliczeniowym Uniwersytetu Warszawskiego z węzłem DKEARN w Kopenhadze. 28 listopada tegoż roku następuje połączenie sieci z Wrocławiem, pierwszym miastem w Polsce poza Warszawą. W ciągu pierwszego roku od powstania węzła, jak podaje jego administrator Tadeusz Węgrzynowski, z poczty skorzystało dziesięć tysięcy osób. W czerwcu 1990 r. w Usenecie powstaje grupa dyskusyjna soc.culture.polish. Jest to pierwsza grupa poświęcona Polsce. 15 lipca 1990 r. ukazuje się pierwszy numer „Pigułek” założonych przez Marka Zielińskiego i Dave’a Philipsa. 17 sierpnia 1991 r. następuje pierwsza wymiana poczty elektronicznej między Polską a światem, uważana za początek Internetu w Polsce<sup>7</sup>. Pracował nad tym zespół: Rafał Pietrak, Wojciech Bogusz, Jacek Gajewski, Marcin Gromisz, Michał Jankowski, Roman Szwed, Jerzy Tarasiuk. 23 sierpnia tegoż roku przychodzi z Hamburga pierwsza odpowiedź na pocztę elektroniczną wysłaną z Polski. 11 kwietnia 1991 r. sieci WAWPOLIP zostaje przyznana klasa adresowa. W końcu sierpnia tegoż roku uruchomione zostaje pierwsze połączenie internetowe z Warszawy do Kopenhagi, z inicjatywy prof. Antoniego Kreczmara, dr. Rafała Pietraka i dr. Krzysztofa Helera. Cyfronet w Krakowie buduje Internet, korzystając z przemyconego przez COCOM routera CISCO. 16 marca 1992 r. Andrzej Smereczyński otrzymuje Electronic Frontier Foundation Pioneer Award za wkład w rozwój sieci w Polsce i krajach sąsiednich. Uruchomiony zostaje pierwszy serwer Usenet News: cocos.fuw.edu.pl, zarządzany przez Michała Jankowskiego. ATM S.A. uzyskuje dostęp do Internetu jako pierwsza polska firma. 28 listopada tegoż roku uruchomiony zostaje przez Rafała Maszkowskiego pierwszy gopher: gopher.torun.edu.pl. W grudniu powstaje „lista list” Rafała Maszkowskiego, która potem przekształciła się w Polskie Zasoby Sieciowe, aktywne do 1997 r. W 1993 r. w Polsce powstaje Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – NASK jako jednostka badawczo-rozwojowa KBN. Przejmuje ona zadania Zespołu Koordynacyjnego NASK przy Uniwersytecie Warszawskim, utwo-

<sup>7</sup> JU/PO, jw.

zonego w 1991 r. W styczniu 1993 r. pojawia się pierwszy polski serwer IRC – irc.uci.agh.edu.pl, uruchomiony przez Grzegorza Aksamita. W sierpniu zaś tegoż roku uruchomiony zostaje pierwszy serwer World Wide Web – strona Wydziału Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego, prowadzona przez zespół: Marcin Gromisz, Wojtek Bogusz, Kacper Nowicki, Michał Jankowski. Jeśli chodzi o szkoły średnie, to jako pierwsze pojawia się w Internecie IV Liceum z Torunia. W grudniu uruchomiony zostaje przez Szymona Sokoła drugi serwer World Wide Web na UCI AGH w Krakowie, a 29 grudnia 1993 r. w Internecie pojawia się pierwsza instytucja wojskowa – WSOWRiA w Toruniu. W czerwcu 1994 r. w Warszawie powstaje Maloka BBS z dostępem do Internetu; założycielem Maloki jest Stanisław Tymiński. Natomiast w lipcu tegoż roku powstają pierwsze polskie grupy Usenet: pl.polwro i pl.listserv.polip, założone przez Tomasza Surmacza i Michała Jankowskiego, w listopadzie zaś ukazuje się w Internecie pierwszy numer dodatku „Gazety Wyborczej” – *Komputery i Biuro* oraz „Gazety [Wyborczej] w Krakowie” 2 grudnia 1994 r. Maciek Uhlig ogłasza *Listę Aktualnych Problemów polskiego Internetu*. W tym samym miesiącu na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego powstaje inicjatywa „Internet dla Szkół”, pragnąca tanio udostępniać go szkołom. Jej inicjatorem jest Jacek Gajewski. W lutym 1995 r. pojawia się pierwsza strona internetowa instytucji kulturalnej – Centrum Sztuki Współczesnej w Warszawie; najpierw gościnnie na serwerze PAP, potem NASK, następnie przeniesiona na do ICM. W kwietniu 1995 r. powstaje firma Polbox, trzeci dostawca usług internetowych w Polsce. 4 kwietnia tegoż roku powstaje lista dyskusyjna isoc-pl, wstęp do założenia Polskiej Społeczności Internetu i oddziału Internet Society. 18 maja zaś inicjuje działalność Polska Społeczność Internetu, organizacja, której celem jest propagowanie rozwoju polskiego Internetu; działała do 1997 r. W maju tegoż roku NASK i POLPAK podpisują umowę o wprowadzeniu usługi Internetu dla abonentów sieci POLPAK.

### 1.3. Kościelne inicjatywy na rzecz Internetu w Polsce

Wydaje się, że od początku były to inicjatywy pojedynczych osób, tak duchownych, jak i świeckich. Z czasem niektóre z tych inicjatyw zostały zaprobowane przez biskupów i przyjęte jako należące do Kościoła katolickiego w Polsce. Wśród tych inicjatyw należy wymienić witrynę ks. Wiesława Mroza – www.amen.pl. Ks. Mróz opisuje początki pracy z komputerami w 1995 r.

Został wtedy wysłany na kurs dla pracowników kurialnych w Eichstätt, w Bawarii: „Znajduje się tam uniwersytet katolicki (podobny do KUL-u), wyposażony w kilka pracowni komputerowych. W każdej z nich szereg komputerów – a każdy z nich podłączony do... internetu” W roku następnym został internautą. Założył własną stronę internetową pod adresem [www.cuprum.com.pl/~frost/](http://www.cuprum.com.pl/~frost/), później pojawił się pod adresem <http://www.rubikon.net.pl/mroz/>. Obecnie ma swoją domenę: [amen.pl](http://www.amen.pl) i serwer (*powered by Linux Debian Potato*). 14 sierpnia 1996 r. powstała witryna kościelna diecezji legnickiej, a 10 października 1998 r. w Legnicy odbyło się sympozjum na temat mediów katolickich. Obecnie ks. Mróz prowadzi katalog stron internetowych<sup>8</sup>

Inną inicjatywą jest powołanie chrześcijańskiego serwisu [www.mateusz.pl](http://www.mateusz.pl). Jest on pierwszym katolickim portalem internetowym w Polsce. Do dnia dzisiejszego zachował świecki i niesformalizowany charakter. Powstał na przełomie 1995/96 r. z inicjatywy Krzysztofa Jurka (Bydgoszcz) i Andrzeja Rozkruta (Szczecin). Jako oficjalną datę powstania przyjęto 29 maja 1996 r. – wtedy wprowadzono projekt graficzny, zasadniczo nie zmieniony w kolejnych latach. Zaangażowanego w działalność strony w okresie jej powstawania jezuitę Artura Kołodziejczyka zastąpił dominikanin Wojciech Jędrzejewski. Od marca 1998 r. portal dostępny jest we własnej domenie: [mateusz.pl](http://www.mateusz.pl). W kwietniu 1999 r. uruchomiona została pod patronatem redakcji „Księgarnia Mateusza” ([www.kmt.pl](http://www.kmt.pl)), największa katolicka księgarnia wysyłkowa w Polsce (ponad 12 500 oferowanych tytułów w 2005 r.). Z jej inicjatywy w 2001 r. ukazała się pierwsza katolicka książka elektroniczna (eBook). W 1998 r. powstał dział „Pytania o wiarę” – czytelnicy zadają pytania obejmujące zagadnienia wiary oraz codziennego życia; wybrane odpowiedzi są publikowane na stronach internetowych. O wielkim znaczeniu „Mateusza” w historii polskiego katolickiego Internetu świadczy m.in. to, że jako jedyny obok „Opoki” wymieniony jest z nazwy w dokumentach II Synodu Plenarnego. W 2003 r. uzyskał nominację do nagrody Totus 2003, najważniejszego wyróżnienia w Kościele katolickim w Polsce za pierwszy w kraju „portal o tematyce religijnej, za entuzjazm, kreatywność i przyjazny styl komunikacji oraz za przyswojenie sferze duchowej i ewangelizacyjnej nowych mediów” W comiesięcznym rankingu Wirtualnej Polski witryna [www.mateusz.pl](http://www.mateusz.pl) plasuje się w pierwszej czwórce witryn najczęściej oglądanych.

---

<sup>8</sup> W. Mróz. *5 lat doświadczeń diecezji legnickiej w Internecie*. Dostępny w WWW: <http://www.sympozjum.amen.pl/2001/100.html> [dostęp: 8 czerwca 2005].

Bodaj w 1997 r. pewien ksiądz z południowej Polski<sup>9</sup> zakupił komputer z możliwością korzystania z Internetu. Rozpoczął od parafialnej gazety, by w grudniu 1999 r. wydać „Multimedialny świat Biblii”

Na początku 2000 r. karmelita o. Arkadiusz Stawski zaczyna rozsyłać swoim znajomym „ewangelizacyjne SMS-y” z krótką sentencją, fragmentem Biblii, wybraną myślą świętych Kościoła. Tegoż roku archidiecezja gdańska organizuje „Święto Człowieka” Jego program jest możliwy do śledzenia poprzez Internet.

Od 3 lipca 2001 r. istnieje serwis internetowy [www.wiara.pl](http://www.wiara.pl). Swoje powstanie zawdzięcza w głównej mierze ks. Arturowi Stopce z Katowic. Jest to jedyny w swoim rodzaju portal tematyczny o charakterze ekumeniczno-międzyreligijnym, przeznaczony dla ludzi wierzących, poszukujących i niewierzących. Trzon redakcji stanowią katolicy, ale autorami wielu materiałów są członkowie innych wyznań chrześcijańskich lub wyznawcy innych religii. Portal odznacza się trzema podstawowymi cechami: aktualność, interaktywność, wielostronne spojrzenie. Portal [wiara.pl](http://wiara.pl) jest połączeniem dziennika, zajmującego się wszystkim, co ma związek z szeroko pojętą kwestią wiary, z rozbudowanymi bazami danych na temat pięciu wielkich religii świata i największych wyznań chrześcijańskich, oraz forum umożliwiającego wchodzącym prowadzenie dyskusji nad fundamentalnymi kwestiami dotyczącymi ludzkiej egzystencji lub nad aktualnymi problemami z pogranicza życia społecznego i religijnego. Portal zawiera jedyny w polskim Internecie codziennie aktualizowany kalendarz ekumeniczno-międzyreligijny. Serwis [info.wiara.pl](http://info.wiara.pl) przynosi codziennie aktualne wiadomości z życia wyznawców największych religii w Polsce i na świecie. Najważniejsze z nich dodatkowo są komentowane przez redakcję lub zaproszone z zewnątrz autorytety. Do najważniejszych części portalu należy dział „Zapytaj”, umożliwiający interautom zadanie, w sposób anonimowy, pytania z szeroko pojętej dziedziny życia wiary. Odpowiedzi na pytania przygotowywane są przez wysokiej klasy specjalistów z poszczególnych dziedzin (teologa katolickiego, protestanckiego, prawosławnego, specjalisty z dziedziny prawa kościelnego itp.). Z portalu [wiara.pl](http://wiara.pl) można czerpać szczegółowe wiadomości na temat wszystkich wielkich religii świata, ich prawd wiary, zasad życia codziennego, moralności, struktury itp. Baza danych jest multimedialna – nie tylko słowo pisane, ale także liczne ilustracje, nagrania, elementy wideo. Jest to największy w polskim Internecie integralny zbiór danych poświęconych wiel-

<sup>9</sup> Prawdopodobnie chodzi o ks. dr. Józefa Klocha z diecezji tarnowskiej.

kim religiom świata. Serwis zawiera również największą w polskim Internecie bazę danych na temat ekumenizmu. Istotnym elementem portalu jest „Forum”, aktualnie najważniejsze w polskim Internecie forum chrześcijańskie. Bardzo ważną częścią portalu jest czat, na którym codziennie wieczorem jest obecny ksiądz katolicki i z udziałem kilkudziesięciu osób toczą się rzadko spotykane w Internecie poważne rozmowy. Czat w ciągu dnia spełnia również funkcję internetowego „telefonu zaufania”. Co jakiś czas organizowane są moderowane czaty z zaproszonymi gośćmi. Właścicielem portalu wiara.pl jest Wydawnictwo Kurii Metropolitalnej „Gość Niedzielny” w Katowicach.

KAI – Katolicka Agencja Informacyjna istnieje od 1993 r. Jest drugą co do wielkości katolicką agencją w Europie<sup>10</sup>. Z serwisu KAI korzystają m.in. stacje telewizyjne i radiowe. Serwis agencyjny, zawierający informacje ze świata, udostępniany jest przez Internet, satelitę lub modemami<sup>11</sup>. Temat wykorzystania komputerów w codziennym życiu pojawił się na forum Kościoła katolickiego, kiedy Katolicka Agencja Informacyjna rozpoczęła organizowanie seminariów dotyczących wykorzystania technik komputerowych. Po pewnym czasie ten wysiłek organizacyjny przejęła kuria biskupia w Gliwicach, która doprowadziła m.in. do zorganizowania dwóch ogólnopolskich seminariów „Internet w służbie Kościołowi”. Podczas drugiego spotkania w listopadzie 1997 r. uformowała się grupa inicjatywna, która opracowała projekt wykorzystania Internetu przez Kościół katolicki w Polsce. Założenia projektu zostały przedstawione na forum Konferencji Episkopatu Polski w marcu 1998 r., a w czerwcu tego samego roku decyzją biskupów powołana została Fundacja. Dnia 9 marca 1999 r. zainaugurowała serwis internetowy Kościoła Katolickiego w Polsce – [www.opoka.org.pl](http://www.opoka.org.pl)<sup>12</sup>. Od 15 sierpnia 2000 r.

---

<sup>10</sup> M. Robak wspomina: „[Kiedy] rozpocząłem pracę w agencji w 1998 roku, z Internetu korzystaliśmy jedynie przez telefon. Obieg informacji opierał się na mechanizmach BBS-a (kto dziś to pamięta?) i lokalnej sieci komputerów. Niektórzy korespondenci łączyli się z dyżurnym komputerem i przez modem przesyłali depezę. Pozostali nadsyłali korespondencje faksem, co przynosiło nam pracy. Z naszego BBS-u, który działał nad podziw dobrze, korzystamy jeszcze w niewielkim stopniu, choć już niedługo przejdziemy na nowocześniejsze rozwiązania” (M. R o b a k. *KAI w Internecie*. Dostępny w WWW: <http://www.symposium.amen.pl/2001/137.html> [dostęp: 7 czerwca 2005]).

<sup>11</sup> [Brak autora]. *O serwisie*. Dostępny w WWW: <http://andrzej.kai.pl/ekai/papiez/?oserwisie=> [dostęp: 7 czerwca 2005].

<sup>12</sup> Fundacja „Opoka” została powołana przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 5 czerwca 1998 r. „Zadaniem Fundacji jest służenie Kościołowi katolickiemu w Polsce w zakresie tworzenia systemu elektronicznej wymiany informacji oraz serwisu internetowego [www.opoka.org.pl](http://www.opoka.org.pl)”.



funkcjonuje pod nazwą „Laboratorium wiary i kultury” Natomiast oficjalną stroną WWW Kościoła katolickiego w Polsce stała się witryna Biura Prasowego Konferencji Episkopatu Polski – [www.episkopat.pl](http://www.episkopat.pl).

W 2003 r. swoje oficjalne strony internetowe posiadały już wszystkie diecezje w Polsce oraz wiele instytucji kościelnych: seminaria duchowne, zgromadzenia zakonne, uczelnie i szkoły katolickie, rozgłośnie radiowe i czasopisma, sanktuaria i większe parafie, wydawnictwa, księgarnie itp. W sieci internetowej działają rozmaite katolickie listy dyskusyjne i czaty (dyskusje on-line)<sup>13</sup>

Dla Kościoła katolickiego w Polsce ważnymi w procesie duszpasterskiego wykorzystania Internetu są następujące wydarzenia:<sup>14</sup>

30 marca 1997 r. (Wielkanoc)	Rozpoczyna działalność oficjalny serwis internetowy Stolicy Apostolskiej ( <a href="http://www.vatican.va">www.vatican.va</a> ).
2 czerwca 1998 r.	Konferencja Episkopatu Polski powołuje do istnienia Fundację „Opoka” ( <a href="http://www.opoka.org.pl">www.opoka.org.pl</a> ).
22 listopada 2001 r.	Po zakończeniu obrad Synodu Biskupów dla Australii i Oceanii i prac nad posynodalną Adhortacją apostolską <i>Ecclesia in Oceania (Kościół w Oceanii)</i> Papież – z uwagi na stan zdrowia – zamiast pojechać do Australii i tam podpisać ten dokument (jak to miał w zwyczaju dotychczas), podpisuje go w Watykanie, a następnie rozsyła pocztą elektroniczną.
24 stycznia 2002 r.	Ojciec Święty Jan Paweł II kieruje do całego Kościoła katolickiego Orędzie na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, które w całości poświęcone jest Internetowi.
22 lutego 2002 r.	Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu ogłasza dwa dokumenty: <i>Kościół a Internet</i> oraz <i>Etyka w Internecie</i> .
24 stycznia 2005 r.	List apostolski Papieża Jana Pawła II do odpowiedzialnych za środki społecznego przekazu pt. <i>Szybki rozwój</i>

org.pl. Aktualnie Fundacja realizuje te cele oraz pomaga w tworzeniu innych serwisów internetowych jak: [www.episkopat.pl](http://www.episkopat.pl), [www.bosko.pl](http://www.bosko.pl), [www.rv.pl](http://www.rv.pl) i innych. Ponadto prowadzi działalność edukacyjną poprzez wydawanie kwartalnika o tematyce informatycznej oraz organizowanie szkoleń i tworzenie aplikacji internetowych” ([Brak autora]. *Opoka. O nas*. Dostępny w WWW: [http://www.opoka.org.pl/info/o\\_nas.html](http://www.opoka.org.pl/info/o_nas.html) [dostęp: 30 sierpnia 2005]).

<sup>13</sup> W. M r ó z. *Co to jest „inicjatywa internetowa” i jakie są warunki do jej realizacji w Kościele katolickim?* Dostępny w WWW: <http://www.symposium.amen.pl/2003/301.html> [dostęp: 7 czerwca 2005].

<sup>14</sup> Tamże.

## 2. EDUKACJA TRADYCYJNA I ZDALNA

Ten punkt zostanie oparty na danych opracowanych w formie tabeli przez K. Piecha. Pokazuje ona różnice istniejące w obu systemach edukacyjnych<sup>15</sup> *Just-in-time learning* odnosi się do wyjątkowej zalety Internetu, zdolnego dostarczać w precyzyjnie określonym momencie wiedzę ze swoich zasobów dla dokładnie oznaczonego punktu dydaktycznego prowadzonej lekcji. Porównanie tradycyjnego modelu nauczania z propozycją e-learningu, dostarczającego wiedzę w ściśle określonych momentach geograficzno-czasowych przedstawia się następująco.

	Tradycyjna edukacja	<i>Just-in-time learning</i>
Przekazywana wiedza	standardowa	indywidualizowana
Termin uczenia (lekcji)	określony	dowolny, w zależności od potrzeb
Miejsce uczenia	określone	dowolne (w pracy, w miejscu, gdzie wiedza jest potrzebna, przez Internet)
Długość trwania nauki	Określony (wyznaczony przez organizatora kursu, studiów)	dowolny (w zależności od potrzeb i możliwości uczącego się)
Model zajęć – partycypacja uczącego się	pasywna	aktywna
Dominująca jednostka w procesie edukacji	wykładowca	student
Podstawowe źródła informacji	przekaz ustny, książki i artykuły (drukowane)	elektroniczny przekaz głosu i pisma, strony WWW, prezentacje
Cel kształcenia	dostarczanie (dość ogólnej) wiedzy	dostarczanie takiej wiedzy, która jest aktualnie potrzebna
Sposób-czas nauki	<i>plenty of time learning</i>	<i>just-in-time learning</i>
Wymagania wobec ucznia	Dużo czasu na naukę	samodyscyplina, motywacja do samokształcenia

<sup>15</sup> K. Piech. *Idea life-time-learning a kształcenie w systemie e-learning*. [on-line]. e-mentor 2003 nr 1. Dostępny w WWW: <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul.php?numer=1&id=2&czesc=9> [dostęp: 8 czerwca 2005].

Koszty	100%	20% - 40%
Okres obowiązywania paradygmatu kształcenia	XX wiek i wcześniej	XXI wiek (powstanie paradygmatu w ostatniej dekadzie XX wieku)

### 3. WAŻNE ELEMENTY E-LEARNINGU

Zgodnie z paradygmatami nauczania zdalnego mamy tu do czynienia z materiałami samokształceniowymi. Dotychczas treści dostarczano w postaci zeszytów, płyt kompaktowych, audycji radiowo-telewizyjnych, wideo, CD ROM-ów. Obecnie czynione jest to za pomocą technologii, która niejako zawiera w sobie wszystkie dotychczasowe. Oprócz zmiany sposobu pozyskiwania wiedzy następuje zmiana w procesie komunikacji ucznia z nauczycielem. Metody korespondencji ustępują na rzecz interakcji tak synchronicznej, jak i asynchronicznej. Czat, forum, e-mail, listy dyskusyjne stają się powszechnie używanymi narzędziami tej komunikacji. Internet wprowadza nową, wcześniej nieznaną rzeczywistość określaną jako wirtualna. Sprawia ona, że osoby, jakkolwiek fizycznie oddalone, stają się obecne tu i teraz. Umożliwia ponadto odtwarzanie pewnych zdarzeń. Jest to możliwe dzięki łączom, poczcie elektronicznej, wideokonferencji i innym elementom komunikacji. Wprawdzie samo obserwowanie pewnych zjawisk ma charakter wirtualny, ale dzięki temu staje się możliwe wejście jakby do środka pewnych procesów, niekiedy fizycznie niedostępnych. Cennym elementem dydaktyki e-learningu jest praca grupowa. Pozwala ona uczniom nie tylko wspólnie tworzyć nowe projekty, pracować w grupie, ale również wspólnie je rozwiązywać, dzielić zadania do wykonania, wymieniać poglądy, prowadzić dyskusję itp. Aby to móc realizować, e-learning musi zostać wyposażony w odpowiednie narzędzia do budowy lekcji – modułów, ale również sami uczestnicy lekcji muszą posiadać odpowiedni sprzęt, pozwalający im na interaktywne uczestnictwo w takiej lekcji. Podkreśla się znaczenie narzędzi prostych, łatwych w obsłudze i powszechnie dostępnych. Pozwala to na uczestnictwo w programach szkoleniowych osobom, które nie mają zawansowanego przygotowania w dziedzinie tej technologii.

Niezwykle ważny jest system ocen w e-learningu. Ten sposób kształcenia wymusił niejako na autorach programów odpowiednie testy i inne formy ocen dotyczące systematyczności pracy, programowego zdawania prac

itp. formy kontroli postępów ucznia. Dotyczy to również samooceny, oceny zewnętrznej oraz stwarza możliwość wyboru własnej ścieżki oceny, dla najlepszego wyboru przyszłej pracy.

Raportowanie to całościowy ogląd ucznia, pozwalający na kontrolę tak jego samego, jak i osób sprawujących nad nim dydaktyczną opiekę. Dotyczy to również kontroli samego systemu, sprawności jego funkcjonowania, koniecznych ulepszeń, administrowania siecią, oceniania przebiegu zajęć<sup>16</sup>

Konkludując, taki sposób edukacji przynosi pewne korzyści, o których pisał K. Piech. Dyscyplina czasu pracy ucznia, systematyczność, elastyczność w dostępie do wiedzy, możliwość nieustannego dzielenia się treściami nauczania z innymi uczestnikami zajęć, dostęp do nauczyciela w sposób praktycznie nieograniczony<sup>17</sup>

#### 4. INTERNET A NAUCZANIE RELIGII W ŚWIETLE DOKUMENTÓW KOŚCIELNYCH

O aspektach obecności Internetu<sup>18</sup> w katechezie czytamy m.in. w następujących dokumentach: Orędzie Papieża Jana Pawła II na 36 Dzień Środków Społecznego Przekazu *Internet nowym forum dla głoszenia Ewangelii*, Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu *Kościół a Internet*, List apostolski Jana Pawła II *Szybki rozwój*<sup>19</sup>

W pierwszym z nich Internet zostaje uznany za narzędzie o wspaniałych możliwościach w ewangelizacji, wszak pod warunkiem wcześniejszego po-

<sup>16</sup> MJK. *Learning – nowe wyzwania w zdobywaniu wiedzy*. [on-line]. Wirtualna Edukacja 21/10-2004. Dostępny w WWW: <http://lttf.ieee.org/we/learn.html> [dostęp: 8 czerwca 2005].

<sup>17</sup> B. Szumiec-Presach. *Edukacja stacjonarna i elektroniczna winny się wzajemnie uzupełniać*. Dostępny w WWW: [http://www.naukawpolsce.pap.pl/cgi-bin/index.pl?id\\_depeszy=PAP20041217W01583&k=16](http://www.naukawpolsce.pap.pl/cgi-bin/index.pl?id_depeszy=PAP20041217W01583&k=16) [dostęp: 20 grudnia 2004].

<sup>18</sup> Jan Paweł II. *Misja Kościoła w erze komputerów*. Orędzie na 24 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu 1990. Dostępny w WWW: [http://www.opoka.org.pl/biblioteka/WWP/jan\\_pawel\\_ii/przemowienia/oredzie\\_ssp\\_1990.html](http://www.opoka.org.pl/biblioteka/WWP/jan_pawel_ii/przemowienia/oredzie_ssp_1990.html) [dostęp: 7 czerwca 2005].

<sup>19</sup> Nie jest przeoczeniem autora pominięcie ważnego dokumentu z 1990 r.: Jan Paweł II. *Misja Kościoła w erze komputerów*. Niektórzy (ks. J. Kloch) przypominają, że dokument wprowadzie nic nie mówi o Internecie, lecz o komputerze, który jest jego niezbędnym składnikiem. Jednakże po 15 latach od wydania tego dokumentu upowszechnia się opinia (J. Mischke), że Internetu nie należy łączyć z komputerem jako jego niezbędnym składnikiem. Postęp technologiczny sprawi, że komputer już niedługo nie będzie tu elementem koniecznym czy niezbędnym. Zob. J. Kloch. *Kościół – Internet. Wybór bibliografii polskiej z lat 1991-2001*. W: *Internet i nowe technologie ku społeczeństwu przyszłości*. Red. T. Zasępa. Częstochowa 2001 s. 67.

znania go w jego sile i słabości. Internet może nade wszystko „dostarczyć wstępnego rozpoznania”, jakiego wymaga ewangelizacja i katecheza. Pomoc Internetu może okazać się użyteczna w przygotowaniu programów ewangelizacyjnych i katechetycznych. Dostarczając informacji i rozbudzając zainteresowania, Internet staje się pierwszym miejscem spotkania z orędziem Ewangelii<sup>20</sup>

Dokument *Kościół a Internet*<sup>21</sup> podkreśla funkcję Internetu jako narzędzia ewangelizacji i katechezy głównie w aspekcie źródła informacji o wydarzeniach religijnych. Dodatkowo stwarza on możliwość do modlitwy osobom pozostającym w szczególnych sytuacjach odosobnienia. Internet może uzupełniać, przyciągać, wzbogacać życie religijne<sup>22</sup> W optyce duszpasterstwa Internet winien funkcjonować także jako narzędzie do podtrzymania i umacniania w chrześcijańskim zaangażowaniu<sup>23</sup>

W Liście apostolskim *Szybki rozwój*<sup>24</sup> Papież Jan Paweł II nie podejmuje bezpośrednio problematyki katechezy wspomaganej Internetem. Podobnie nie wprowadza rozróżnień katechezy na szkolną, parafialną oraz nie używa innych określeń dotyczących edukacji religijnej, jak np. „nauczanie religii” itp. Dla Jana Pawła II Internet to skuteczne narzędzie w „rozgłaszaniu” Ewangelii. Trzeba to „rozgłaszanie” w strategii duszpasterskiej Kościoła starannie przemyśleć<sup>25</sup>

## 5. Z DOKUMENTÓW KATECHETYCZNYCH

Najbardziej interesujące są tu dokumenty z lat 1997 i późniejszych. Jest to bowiem okres, kiedy Internet wchodzi na forum mediów nowej technologii. Czy i na ile dokumenty katechetyczne opublikowane w tym czasie zauważają Internet i jak oceniają jego możliwości w nauczaniu religii?

<sup>20</sup> OSDSSP nr 3.

<sup>21</sup> Papieska Rada do Spraw Środków Społecznego Przekazu. *Kościół a Internet*. Dostępny w WWW: [http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady\\_pontyfikalne/r\\_komunik\\_spol/kosciol\\_internet\\_22022002.html](http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_komunik_spol/kosciol_internet_22022002.html) [dostęp 7 czerwca 2005].

<sup>22</sup> KE nr 5.

<sup>23</sup> KE nr 9.

<sup>24</sup> Jan Paweł II. List apostolski *Szybki rozwój*. Dostępny w WWW: <http://www.kai.pl/nawyservis/results.xml?view=single&id=345343&key=SZYBK+ROZWOJ> [dostęp: 7 czerwca 2005].

<sup>25</sup> Papież odwołuje się tu do pierwotnego znaczenia greckiego słowa *katechein* – „rozbrzmiewać, rozgłaszać”, i w takiej funkcji odnosi się w tym Liście do Internetu.

### 5.1. Z dokumentów katechetycznych Kościoła powszechnego

W tym okresie ukazał się jeden dokument, wydany w 1997 r. przez Kongregację ds. Duchowieństwa, a zatytułowany *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*<sup>26</sup> Dokument nie podejmuje tematu Internetu w katechezie. Jest to raczej zrozumiałe, albowiem to medium wprawdzie już było obecne, ale wciąż jeszcze w fazie eksperymentów i początków stosowania. Podejmuje jednak inny ważny wątek, zachęcając do prowadzenia badań i praktycznych działań na rzecz wprowadzenia orędzia Ewangelii do tej nowej kultury, jaką stworzył świat mediów. Wyrażana jest w ten sposób nadzieja, że orędzie Ewangelii przeniknie do świadomości każdej osoby<sup>27</sup>

### 5.2. „Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce”

*Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce* zostało zatwierdzone w 2000 r., czyli na dwa lata przed ukazaniem się kluczowych dokumentów kościelnych dotyczących Internetu. Jego autorzy podchodzą do tematu mediów z ostrożnością. Bazują na ogólnych refleksjach w tej sprawie, zawartych w innych dokumentach: *Redemptoris missio*, *Novo millennio ineunte*, *Dyrektorium Ogólne o katechizacji* z 1997 r. oraz na dokumencie końcowym II Polskiego Synodu Plenarnego<sup>28</sup> Rolę, jaką *Dyrektorium Katechetyczne dla Kościoła w Polsce* wyznacza innym mediom, to rodzaj „obudowywania” podręczników katechetycznych. Wymienia się tu kasety audio, wideo i programy komputerowe<sup>29</sup> Szczegółowe wyliczenie możliwych środków medialnych chyba nie zamyka dostępu innym mediom. Wyznaczenie im roli „obudowywania” podręczników katechetycznych raczej zacieśnia inne scenariusze możliwych relacji Internetu z nauczaniem stacjonarnym. Brak formuły otwarcia na nowe formy relacji z mediami w procesie katechetycznym wywołuje wrażenie pewnego zubożenia dla procesu dydak-

<sup>26</sup> Kongregacja do Spraw Duchowieństwa. *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*. Warszawa 1998.

<sup>27</sup> DOK 161.

<sup>28</sup> D. K o w a l c z y k. *Dokumenty o Internecie cenne, choć nie wizjonerskie*. Dostępny w WWW: <http://www.kai.pl/nowyszerwis/results.xml?view=selected&key=INTERNET&slist=89850-89835-89785-89289-28> luty 2002 [dostęp: 8 czerwca 2005].

<sup>29</sup> Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski. *Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce*. Kraków 2001 nr 48.

tycznego. Warto zauważyć, że *Dyrektorium*, odwołując się m.in. do dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego nie podejmuje zawartych w nim wskazówek wprost dotyczących Internetu w misji Kościoła.

## ZAKOŃCZENIE

Internet i jego specyficzne właściwości dostrzeżone są przez edukację i sprawiają, że staje się on coraz bardziej cenionym narzędziem. Funkcja Internetu jako narzędzia jest tu najbardziej ceniona i poza to ujęcie zasadniczo w edukacji się nie wychodzi. Niemniej, z racji możliwości, jakie Internet stwarza, podejmuje się temat ewentualnych zmian w dotychczasowych paradygmatach nauczania. Katecheza szkolna podlega pewnym formom oddziaływania edukacji szkolnej. Uczniowie bowiem, mając kontakt z Internetem, chcą, by i nauczanie religii korzystało w jakimś zakresie z tej technologii. Nie ukrywają fascynacji tym narzędziem, słusznie sądząc, że może ono owocnie służyć i tym specyficznym zajęciom. Inspirujące zachęty dokumentów kościelnych o Internecie w Kościele katolickim w Polsce do chwili obecnej nie przełożyły się na odpowiednie instrukcje, wskazania, refleksje w polskich dokumentach katechetycznych. Wydaje się, że dojrzewa czas do podjęcia tego tematu i uporządkowania tej przestrzeni dla dobra katechezy. Jest to o tyle ważne, że uregulowania w tej sprawie mogą stanowić cenne wsparcie i swoiste ramy dla dalszych prac w tym zakresie, włącznie z budową systemu zdalnej edukacji katechetycznej.

## BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI: Polska nie może utracić swojego chrześcijańskiego dziedzictwa. Przesłanie do pierwszej grupy biskupów polskich. „Wiadomości KAI” 2005/48 nr 1 s. 26-27.
- Białkowska B. [i in.]: Uczeń słabo widzący i słabo słyszący w Internecie. Szkoła równych szans. Wyzwania współczesnej edukacji – e-nauczanie s. 37-44.
- Konferencja Episkopatu Polski: Drugi Polski Synod Plenarny (1991-1999). Warszawa 2001.
- Kongregacja do Spraw Duchowieństwa: Dyrektorium Ogólne o Katechizacji. Warszawa 1998.
- Kosiak A.: Mechanizmy płatności elektronicznych w internecie. Lublin 2004 (mps).

- Kudasiewicz J.: Wymiar biblijny. W: Podstawowe wymiary katechezy. Red. M. Majewski. Kraków: Inspektorat Towarzystwa Salezjańskiego 1991 s. 7-36.
- Lech S.: Wymiar liturgiczny. W: Podstawowe wymiary katechezy. Red. M. Majewski. Kraków: Inspektorat Towarzystwa Salezjańskiego 1991 s. 63-76.
- Mcluhan M.: Zrozumieć media. Warszawa: Wyd. Naukowo Techniczne 2004.
- Misiarek S.: Wewnątrzszkolny system oceniania. Poznań: Arka 2000.
- Mrozowski M.: Media masowe. Warszawa: Wyd. Aspra-JR 2001.
- Nagórny J.: Wymiar moralny. W: Podstawowe wymiary katechezy. Red. M. Majewski. Kraków: Inspektorat Towarzystwa Salezjańskiego 1991 s. 77-102.
- Napiórkowski C.: Wymiar eschatologiczny. W: Podstawowe wymiary katechezy. Red. M. Majewski. Kraków: Inspektorat Towarzystwa Salezjańskiego 1991 s. 103-114.
- Niemierko B.: Między oceną szkolną a dydaktyką. Warszawa: WSiP 1997.
- Okoń W.: Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej. Warszawa 1996.
- Robson C.: Projektowanie ewaluacji W: Ewaluacja w edukacji. Red. L. Korporowicz. Warszawa 1997.
- Rusecki M.: Wymiar religiologiczny. W: Podstawowe wymiary katechezy. Red. M. Majewski. Kraków: Inspektorat Towarzystwa Salezjańskiego 1991 s. 145-168.
- Rzeźnik M.: Nauczanie w wirtualnej klasie i tradycyjnej – porównanie. EKA s. 129-134.
- Słotwińska H.: Kształtowanie postaw religijnych na katechezie. Lublin: Wyd. Polihymnia 2004.
- Smyrnova E.: Erudyta – portal edukacyjny na platformie PHP-NUKE. W: XX Konferencja Informatyka w szkole. Red. M. Sysło. Wrocław 2004 s. 360-364.
- Smyrnova-Trybulka E.: Uwzględnienie aspektu uwarunkowania dydaktycznego oraz technicznego organizacji kształcenia na odległość w przygotowaniu przyszłych nauczycieli. W: Informatyczne przygotowanie nauczycieli. Red. J. Migdałek, B. Kędziarska. Kraków 2003 s. 205-216.
- Sołtys D., Szmigiel M.: Doskonalenie kompetencji nauczycieli w zakresie diagnozy edukacyjnej. Kraków 1999.
- Staniśławska A.: Nauczać w Internecie. Kilka uwag na temat projektowania i prowadzenia kursów zdalnych. W: Materiały II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Innowacje w edukacji akademickiej. Spała 2002.
- Tomasiak P.: Formacja wychowawców katolickich. Uwagi o przygotowaniu kleryków do pracy nauczyciela. „Katecheta” 2005 nr 3 s. 4-18.

THE INTERNET:  
HISTORY – CONTEMPORARY TIMES – CATECHESIS

Summary

The Internet and its specific properties are noticed by education and they make it an ever more valuable tool. The function of the Internet as a tool is here most valued, and basically education does not exceed its limits. Nevertheless, because of the possibilities the Internet



brings, the subject is brought up of possible changes in the teaching paradigms used up till now. School catechesis is subject to certain forms of influence of school education. The pupils, being able to use the Internet, want teaching of religion also to use this medium to some extent. They do not conceal their fascination with this tool, justly thinking that it can serve well these specific kind of classes. The inspiring encouragement contained in the Church documents on the Internet have not as yet produced appropriate instructions, recommendations, or reflections in Polish catechetical documents. It seems that the time is ripening to bring up this subject and to organize the area for the good of the catechesis. It is the more so important that regulations concerning this matter may be a valuable support and a peculiar frame for further works in this field, including building a system of remote catechetical education.

*Translated by Tadeusz Karłowicz*

**Słowa kluczowe:** Internet, katecheza.

**Key words:** Internet, catechesis.